

11. International Monetary Fund and International Development Association. Debt Sustainability in Low-Income Countries—Proposal for an Operational Framework and Policy Implications. — February 3, 2004 [Електрон. ресурс]. — Режим доступу: <http://www.imf.org/external/np/pdr/sustain/2004/020304.htm>
12. International Monetary Fund. World Economic Outlook. September, International Monetary Fund, Washington, DC. — 2003.
13. Почему основанный на долговой зависимости статус—кво обречен [Електрон. ресурс]. — Доступний з: <<http://mixed-news.ru/archives/20128>>
14. Алешин В.А. Системная парадигма обеспечения налоговой безопасности России и ее регионов / В.А. Алешин, В.Н. Овчинников, Е.А. Чельшева // TERRA ECONOMICUS. — 2012. Т. 10. — № 1. — С. 20–26.
15. Статистичний щорічник України за 2012 рік / Державна служба статистики України. — К.: ТОВ «Август Трейд». — 2013. — 552 с.
16. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. [Електрон. ресурс]: — Доступний з: <<http://minfin.gov.ua>>
17. Офіційний сайт Національного банку України. Фінансовий сектор. Зовнішній сектор. [Електрон. ресурс]: — Доступний з: <<http://bank.gov.ua>>
18. Діяльність підприємств—суб'єктів підприємницької діяльності за 2005 рік: Стат. збірник: У 2-х частинах. — Ч. 1. — К.: Держкомстат України, 2006. — 120 с.
19. Діяльність підприємств—суб'єктів підприємницької діяльності за 2006 рік: Стат. збірник: У 2-х частинах. — Ч. 1. — К.: Держкомстат України, 2007. — 121 с.
20. Діяльність підприємств—суб'єктів підприємницької діяльності за 2007 рік: Стат. збірник: У 2-х частинах. — Ч. 1. — К.: Держкомстат України, 2008. — 246 с.
21. Діяльність підприємств—суб'єктів підприємницької діяльності за 2008 рік: Стат. збірник. — К.: Держкомстат України, 2009. — 326 с.
22. Діяльність суб'єктів господарювання за 2009 рік: Стат. збірник. — К.: Держкомстат України, 2010. — 447 с.
23. Діяльність суб'єктів господарювання за 2010 рік: Стат. збірник. — К.: Держкомстат України, 2011. — 453 с.
24. Діяльність суб'єктів господарювання за 2011 рік: Стат. збірник. — К.: Держкомстат України, 2012. — 445 с.
25. Діяльність суб'єктів господарювання за 2012 рік: Стат. збірник. — К.: Держкомстат України, 2013. — 840 с.

УДК 336.71

Н.М. ДАВИДКОВА,
аспірант, Класичний приватний університет

Сучасний стан розвитку банківського сектору економіки України

У статті проведено аналіз стану банківського сектору України, визначено тенденцію зменшення співвідношення основних показників діяльності банків України до ВВП за останні шість років. При цьому відзначено прибутковість банківської системи України, зростання загальних активів банківської системи та зменшення частки проблемних кредитів, однак у порівнянні з попереднім періодом показники ефективності діяльності зменшились. На основі проведеного аналізу виявлено проблеми функціонування банківського сектору в Україні.

Ключові слова: банківський сектор, активи банків, пасиви банків, рентабельність, достатність регулятивного капіталу, коефіцієнт надійності.

В статье проведен анализ состояния банковского сектора Украины, определена тенденция уменьшения соотношения основных показателей деятельности банков Украины к ВВП за последние шесть лет. При этом отмечена доходность банковской системы Украины, рост общих активов банковской системы и уменьшение доли проблемных кредитов, однако по сравнению с предыдущим периодом показатели эффективности деятельности банков уменьшились. На основе проведенного анализа выявлены проблемы функционирования банковского сектора в Украине.

Ключевые слова: банковский сектор, активы банков, пассивы банков, рентабельность, достаточность регулятивного капитала, коэффициент надежности.

Banks as intermediaries in the redistribution of financial resources available have a significant impact on the national economy. The purpose of this article is to investigate the current state of the banking sector in Ukraine. The paper analyzes the state of the banking sector in Ukraine, the trends decrease ratio defined key performance indicators of banks in Ukraine GDP over the past six years. It was noticed profitability of the banking system of Ukraine, the growth in total assets of the banking system and reducing the share of bad loans, but compared to the prior period performance indicators decreased. In 2010–2013 there were a trend of slowing growth on the previous year, banks' capital. Although there is a negative trend, but the share capital increased by 6%, which is a positive development for the banking sector in Ukraine as a whole, and the regulatory capital of banks in 2013 increased by 15% over previous year and amounted to 13% of GDP. Based on the analysis revealed problems in the functioning of the banking sector in Ukraine. Ukraine's banking sector remains fragmented – most bank assets (64%) are concentrated in the 15 largest banks. Reduction of banks with foreign capital, which is one of the main sources of foreign investment in Ukraine, a stimulus to competition of domestic banks to provide quality services, increased interbank competition.

Keywords: banking sector, bank assets, bank liabilities, profitability, adequacy of regulatory capital, safety factor.

Постановка проблеми. Нині банківській сфері економіки належить функція перерозподілу вільних коштів та їх спрямування до підприємницького сектору. Банки як посередники у перерозподілі наявних фінансових ресурсів мають значний вплив на національну економіку. Від ефективності їх функціонування залежить стабільність та економічне зростання, так, світова фінансова криза 2008–2009 років виявила недосконалість банківської системи України та позначилася на фінансовому становищі підприємницького сектору країни. Необхідність визначення стану банківської системи, який є індикатором розвитку фінансового сектору, рівня добробуту держави, визначає доцільність проведення аналізу його становища.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Вплив банківського сектору на економіку досліджено у роботах О. Дзюблюка [4], Г. Панасенко [8], Н. Рекової [13], А. Семєнога [14], П. Сенища [15], А. Ходжаян [17] та інших.

Метою статті є дослідження сучасного стану розвитку банківського сектору України.

Виклад основного матеріалу. Основні показники діяльності банків України та дані фінансової звітності публікуються на офіційному сайті Національного банку України [7]. Також статистичну інформацію та експертні оцінки щодо стану ринку банківських послуг можна знайти на сайті Незалежної асоціації банків України [6], Асоціації українських банків [1].

Аналізуючи співвідношення основних показників діяльності банків України (загальних активів, чистих активів, зобов'язань, капіталу банків) до ВВП країни за 2008–2013 роки, можна бачити тенденцію до зменшення їхньої частки (при розрахунках співвідношення показників за 2013 рік використано прогнозні значення ВВП [12]) (рис. 1). Загальні активи банків до ВВП зменшилися з 103% у 2008 році до 88% у 2013 році (найбільше значення було досягнуто в

2009 році – 110%), активи банків до ВВП – з 98 до 78%, зобов'язання банків до ВВП – з 85 до 67%, співвідношення капіталу банків до ВВП – з 12,6 до 11,5% (найбільше значення було досягнуто в 2010 році – 12,7%).

Порівнюючи темпи приросту чистих активів, зобов'язань і капіталу (табл. 1), досить чітко відстежується за 2010–2013 роки тенденція сповільнення приросту капіталу банків. Хоча існує така негативна тенденція, проте статутний капітал банків збільшився у 2013 році на 6%, що є позитивним зрушенням для банківського сектору України в цілому. Адже щоб забезпечити вільний доступ до фінансових ресурсів підприємствами різних секторів економіки, банківська система країни має бути добре капіталізована. Також у 2013 році збільшився на 15% до попереднього року регулятивний капітал банків та становив 13% від ВВП країни.

Щодо темпів приросту активів та зобов'язань банків, то вони зросли на 9,28 та 9,91% відповідно. При цьому норматив достатності регулятивного капіталу зберігається на рівні 18% у 2011–2013 роках завдяки створеним резервам за активними операціями та вкладенням у боргові цінні папери.

У структурі зобов'язань банків частка коштів фізичних осіб збільшилася з 31% у 2007 році до 40% у 2013 році. Частка ж коштів суб'єктів господарювання залишилася на рівні 21% та за підсумками 2013 року дорівнює 234 млрд. грн.

У 2013 році було зареєстровано чотири нових банки, у той же час зменшилася кількість банків з іноземним капіталом. Таким чином, станом на 01.01.2014 кількість банків становила 180 банківських установ (один банк має ліцензію санаційного банку), з них з іноземним капіталом – 49. Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків протягом 2013 року зменшилася з 39,5 до 34%. Детальну динаміку про зміну кількості банків України за 2007–2013 роки представлено на рис. 2.

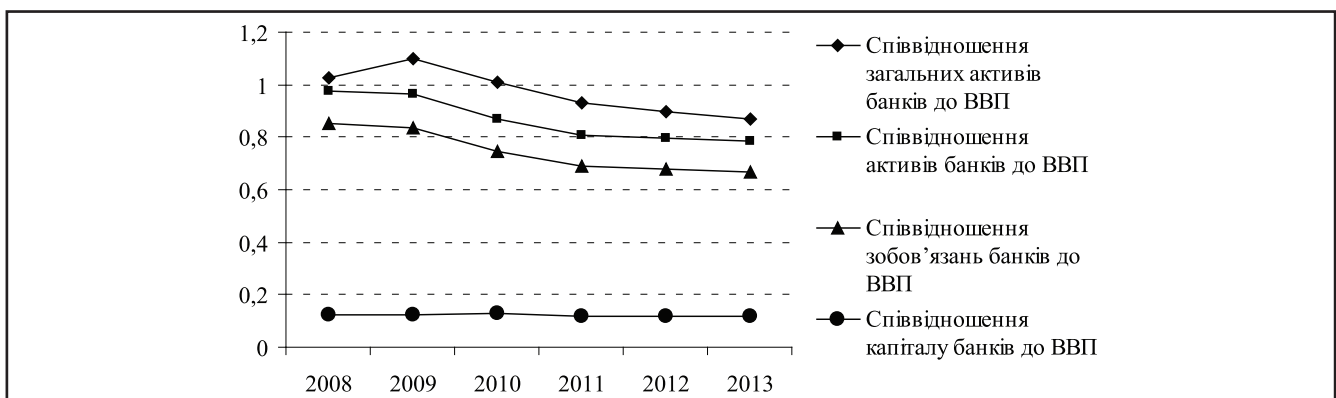

Рисунок 1. Динаміка співвідношення основних показників діяльності банків України до ВВП за 2008–2013 роки
Розраховано за даними [4, 7, 12].

Таблиця 1. Темпи приросту основних показників діяльності банків за 2009–2013 роки

Показник	Рік				
	2009	2010	2011	2012	2013
Темпи приросту активів банків у порівнянні до попереднього року, %	-4,94	7,02	11,91	6,92	9,48
Темпи приросту зобов'язань банків у порівнянні до попереднього року, %	-5,17	5,13	11,74	6,57	9,91
Темпи приросту капіталу банків у порівнянні до попереднього року, %	-3,43	19,58	12,90	8,90	7,08

Розраховано за даними [7].

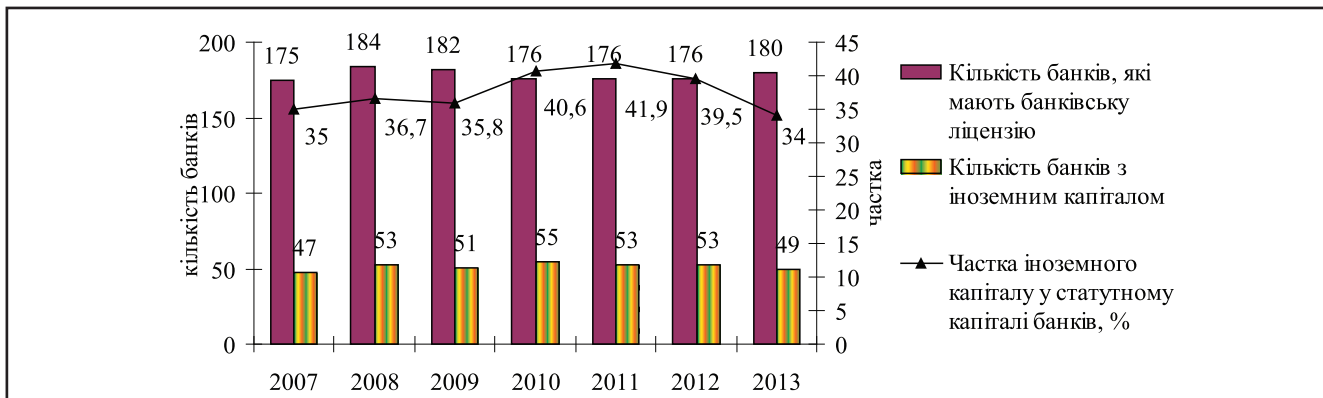

Рисунок 2. Динаміка кількості банків України за 2007–2013 роки

Складено за даними [7].

На рис. 3 наведено структуру розподілу банків України на групи, що визначаються Комісією з питань нагляду та регулювання діяльності банків на початку року, станом на 01.01.2012, 01.01.2013, 01.01.2014 [9–11]. Національний банк України на 2014 рік збільшив граничний рівень активів для банків, що входять до першої групи (найбільші банки), до 21 млрд. грн. (відносяться 15 банків) та для банків групи II до 6 млрд. грн. (відносяться 20 банків). Для решти груп граничні межі збережені на рівні 2013 року: III група (середні банки) – більше 3 млрд. грн. (23 банки); IV група (невеликі банки) – менше 3 млрд. грн. (122 банки).

До великої із середньої групи банків перейшли Златобанк, Всеукраїнський банк розвитку, Укрінбанк, Південкомбанк. Австрійський банк Erste Group завершив операції з продажу свого українського дочірнього EPSTE банку, який придбали власники Фідобанку, що дозволило банку перейти до II (великої) групи банків [2]. Зменшили власні активи і перейшли до середньої групи такі банки: Банк ³/₄, Правекс–Банк; до невеликих банків: Кредитпромбанк. Також Укрсоцбанк оголосив про приєднання УніКредитбанку, що збільшить його активи [16].

Варто зазначити, що частка власного капіталу банків I групи станом на 01.10.2013 становить 61% від загального обсягу власного капіталу банківської системи та активи банків I групи складають 64% від загального обсягу всіх активів банків.

Банки все більше коштів вкладають до фондового ринку – вкладення банків у цінні папери зросли на 44% у 2013 році в порівнянні з попереднім роком. Загалом частка цих вкладень в активах банків збільшилася з 5% у 2007 році до 11% у 2013 році.

За даними Національного банку, в Україні загальний обсяг наданих кредитів протягом 2013 року збільшився на 12% та становив 911 млрд. грн. За останні сім років зменшилася частка наданих кредитів фізичним особам у загальному обсязі наданих кредитів з 32% у 2007 році до 18% у 2013 році. При цьому зросла частка кредитів, наданих суб'єктам господарювання (у 2007 році їхня частка у загальному обсязі наданих кредитів дорівнювала 57%, у 2013 році ця частка збільшилася до 77%). Таке збільшення свідчить про зростання кредитів реальному сектору і зниження ризиків, пов'язаних з кредитами населенню, оскільки ризик неповернення кредитів фізичними особами вищий ніж суб'єктами господарювання. Протягом 2010–2013 років бачимо тенденцію до покращення якості активів: зменшення частки простроченої заборгованості за кредитами у загальній сумі кредитів (з 11,2% у 2010 році до 7,7% у 2013 році).

Після трьох років збиткової діяльності (2009–2011) банківський сектор отримав позитивний фінансовий результат у 2012 році (4899 млн. грн.) та дещо менший у 2013 році (1436 млн. грн.) (рис. 4).

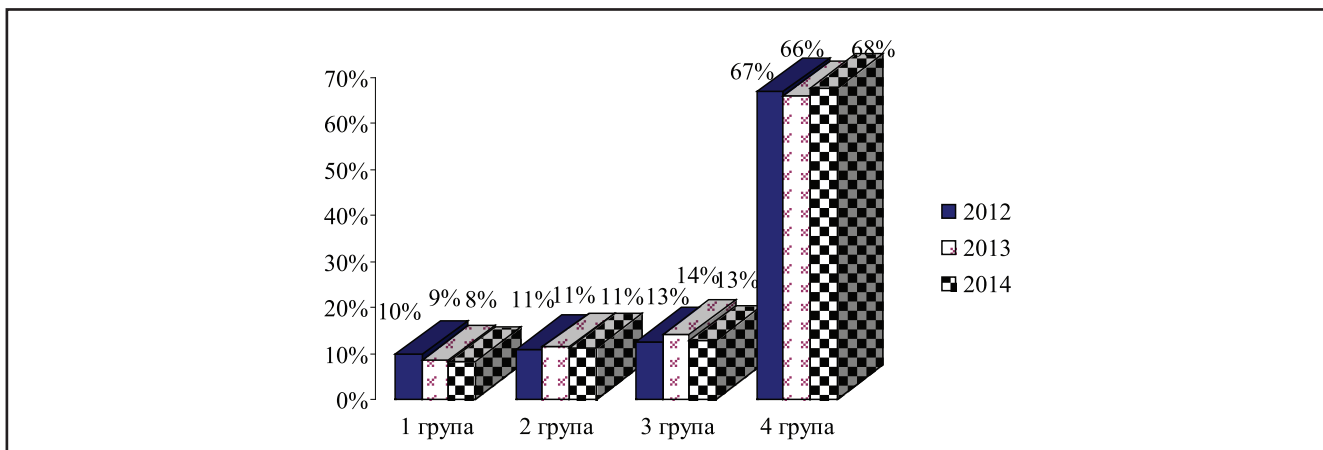

Рисунок 3. Структура розподілу банків України на групи в 2012–2014 роках

Розраховано за даними [7, 9–11].

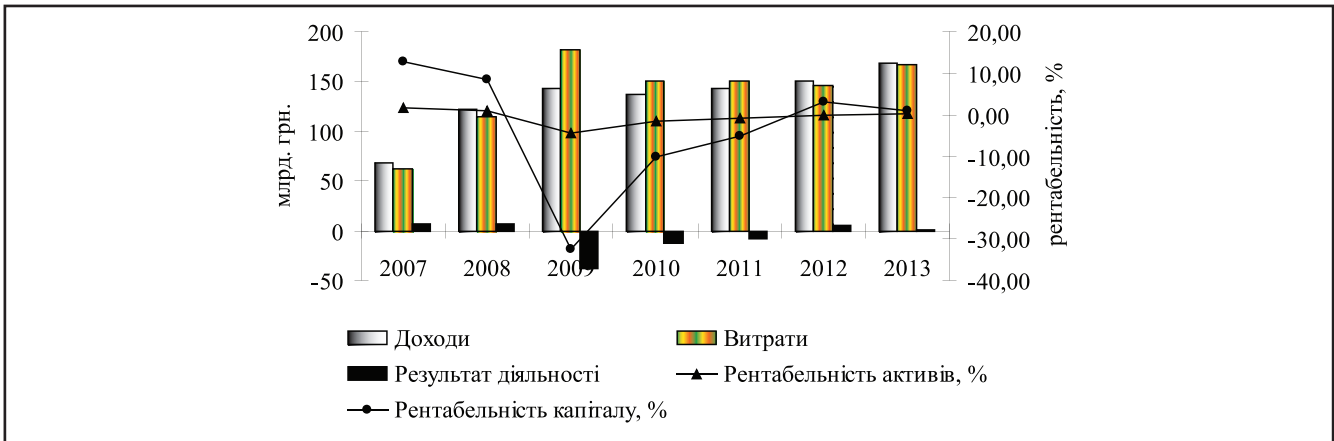

Рисунок 4. Динаміка результатів діяльності банківського сектору України в 2007–2013 роках

Складено за даними [7].

Витрати банків України за 2013 рік порівняно з 2012 роком зросли на 15% і становили 167,5 млрд. грн. Доходи банків України за 2013 рік порівняно з 2012 роком зросли на 12% і становили 168,9 млрд. грн. Співвідношення витрат банків до їхніх доходів у 2013 році в порівнянні з 2012 роком збільшилося на 2% і становило 99%. Сума податку на прибуток банків у 2013 році становила 1,6 млрд. грн.

Після негативних значень рентабельності активів та рентабельності капіталу в 2009–2011 роках останні два роки їхнє значення було позитивним, що є свідченням поліпшення ефективності використання наявних ресурсів та ефективності управління щодо розміщення активів.

На основі проведеного аналізу виявлено такі проблеми функціонування банківського сектору України:

1. Зменшення банків з іноземним капіталом, які є одним з основних джерел надходжень іноземних інвестицій в економіку України, стимулом для конкуренції вітчизняних банків щодо надання якісних послуг, посилення міжбанківської конкуренції.

2. Протягом 2010–2013 років відстежується тенденція сповільнення приросту до попереднього року капіталу банків, що є негативним фактором, який впливає на фінансовий стан банків.

3. Незважаючи на зростання та позитивні темпи приросту активів банків за останні чотири роки, тенденція до зменшення їх співвідношення до ВВП (у 2013 році до 78%) створює нестабільну ситуацію. слід відмітити значну незбалансованість банківського сектору України – більшість банківських активів (64%) сконцентровано в 15 найбільших банках.

Проаналізувавши основні показники, що характеризують фінансовий стан банківської системи (табл. 2) [5], зроблені такі висновки.

Коефіцієнт надійності поступово збільшується з 13,13% у 2007 році до 17,74% у 2013 році. Щорічне збільшення цього показника свідчить про зменшення рівня залежності банків від залучених коштів, а отже збільшення надійності. Коефіцієнт фінансового важеля є оберненим показником до коефіцієнта надійності, він досяг свого максимального значення у 2007 році і становив 7,61. Зменшення цього показника свідчить про зниження ділової активності, але про підвищення фінансової стабільності банківської системи.

Дані коефіцієнту захищеності власного капіталу свідчать про зниження захищеності власного капіталу від інфляції, оскільки частка капіталу, що розміщена у власних капіталізованих активах, щорічно зменшується.

Мультиплікатор капіталу показує, яку кількість гривні активів повинна забезпечувати кожна гривня власного капіталу. За 2007–2013 роки бачимо зменшення показника з 8,90 до 7,31. Чим вищий рівень мультиплікатора, тим вищий ступінь ризику банкрутства. Водночас чим вищий мультиплікатор, тим вищий потенціал для більш високих виплат власникам (акціонерам) [5].

Коефіцієнт рентабельності статутного капіталу вказує на кількість грошових одиниць прибутку, що приходиться на одну грошову одиницю внеску у статутний капітал. Ефективність використання власного капіталу характеризує коефіцієнт його рентабельності (у 2009–2011 роках коефіцієнт мав негативне значення). Коефіцієнт активності викори-

Таблиця 2. Динаміка показників банківської системи України за 2007–2013 роки

Показники	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Коефіцієнт надійності	0,1313	0,1478	0,1505	0,1712	0,1730	0,1768	0,1774
Коефіцієнт фінансового важеля	7,61	6,77	6,64	5,84	5,78	5,66	5,64
Коефіцієнт захищеності власного капіталу	0,404	0,314	0,32	0,287	0,251	0,234	0,208
Мультиплікатор капіталу	8,90	8,16	8,70	7,92	7,79	7,49	7,31
Коефіцієнт рентабельності статутного капіталу	0,15	0,09	-0,32	-0,09	-0,04	0,03	0,01
Ефективність використання власного капіталу	0,095	0,061	-0,334	-0,095	-0,050	0,029	0,007
Коефіцієнт активності використання строкових депозитів	0,30	0,27	0,23	0,28	0,30	0,34	0,36

Розраховано за даними [7].

стання строкових депозитів (характеризує діяльність щодо розвитку депозитної клієнтської бази) щорічно зростає, що свідчить про ефективну депозитну політику банків.

Висновки

Одним з основних напрямів діяльності банків на сучасному етапі є збільшення капіталу, довіри до банків, підвищення рентабельності активів. На основі проведеного аналізу можна зробити такі висновки. Банківська система України сьогодні характеризується високою забезпеченістю власним капіталом, а отже надійністю. Збільшується рівень залучених коштів до банківських депозитів. Зросла частка кредитів, наданих юридичним особам, що свідчить про зростання кредитів реальному сектору. Отже, для забезпечення стійкого розвитку банківського сектору державою повинна здійснюватися послідовна політика щодо підтримки вітчизняних банківських установ, регулювання їх діяльності.

Список використаних джерел

1. Асоціація українських банків: активи та зобов'язання за станом на 01.01.2014 [Електрон. ресурс]. – Електрон. дані. – Режим доступу: http://aub.org.ua/images//tab_13c.xls. – Назва з екрана.
2. Банк Erste Group остаточно розпрощався з Україною [Електрон. ресурс] // Deutsche Welle. – Електрон. дані. – Режим доступу: www.dw.de/банк-erste-group-остаточно-розпрощався-з-україною/a-16781567. – Назва з екрана.
3. Державна служба статистики: офіційний сайт [Електрон. ресурс]. – Електрон. дані. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua. – Назва з екрана.
4. Дзюблук О.В. Банки і підприємства: кредитні аспекти взаємодії в умовах ринкової трансформації економіки: монографія / О.В. Дзюблук, О.Л. Малахова // Тернопіль: Вектор, 2008. – 386 с.
5. Кононова Г.Ю. Сучасний фінансовий стан банківської системи та її ліквідності [Електрон. ресурс] / Г.Ю. Кононова. – Електрон. дані. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/4_SND_2013/Economics/3_128265.doc.htm. – Назва з екрана.
6. Незалежна асоціація банків України: офіційний сайт [Електрон. ресурс]. – Електрон. дані. – Режим доступу: www.nabu.com.ua. – Назва з екрана.
7. Основні показники діяльності банків України [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>. – Останнє поновлення 12.02.14.
8. Панасенко Г. Банківський сектор як чинник економічного зростання і згладжування фінансових коливань в умовах кризи / Г. Панасенко // Економіст. – 2011. – №12. – С. 47–50.
9. Про розподіл банків на групи: за станом на 23.12.2011 [Електрон. ресурс] / Національний банк; Комісія з питань нагляду та регулювання діяльності банків. – Електрон. дані. – №814. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/vr814500-11>. – Назва з екрана.
10. Про розподіл банків на групи: за станом на 13.12.2012 [Електрон. ресурс] / Національний банк; Комісія з питань нагляду та регулювання діяльності банків. – Електрон. дані. – №974. – Режим доступу: <http://document.ua/pro-rozpodil-bankiv-na-grupi-doc125531.html>. – Назва з екрана.
11. Про розподіл банків на групи: за станом на 20.12.2013 [Електрон. ресурс] / Національний банк; Комісія з питань нагляду та регулювання діяльності банків. – Електрон. дані. – №975. – Режим доступу: www.nabu.com.ua/.../Rozpodil%20bankiv%20na%20grupy%202014%2. – Назва з екрана.
12. Про схвалення основних прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку України на 2013 рік та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України №907 від 31.08.2011: станом на 28.11.2012 [Електрон. ресурс] / Кабінет Міністрів України. – №1125. – Режим доступу: http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=195135&cat_id=105325. – Назва з екрана.
13. Рекова Н. Ю. Вплив банківської системи на розвиток національної економіки: монографія / Н.Ю. Рекова, І.В. Ситнік, В.О. Тітєвська та інші; за заг. ред. Н.Ю. Рекової. – ДонДУУ. – Донецьк: Ноулідж, 2012. – 431 с.
14. Семенов А.Ю. Вплив діяльності фінансових установ на економічне зростання України: дис. ... к.е.н.: 08.00.08 [Електрон. ресурс] / Семенов А.Ю. Суми, 2011. – 270 с. – Текст. дані. – Режим доступу: http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/8531/1/dis_Semenov.pdf. – Назва з екрана.
15. Сенищ П.М. Банківська діяльність у розширеному відтворенні економіки: теоретичні аспекти [Електрон. ресурс] / П.М. Сенищ // Бізнес-Інформ. – 2013. – №7. – С. 277–282. – Текст. дані. – Режим доступу: http://www.business-inform.net/pdf/2013/7_0/277_282.pdf. – Назва з екрана.
16. Укрсоцбанк и УниКредит Банк заявили о сложностях при слиянии [Електрон. ресурс] // Ліга Фінанси; Информационное агентство ЛІГА-БізнесІнформ. – Електрон. дані. – Режим доступу: <http://finance.liga.net/banks/2013/12/4/news/36590.htm>. – Назва з екрана.
17. Ходжаян А.О. Вплив банківського сектора у забезпеченні економічного зростання національної економіки [Електрон. ресурс] / А.О. Ходжаян // Зб. наук. праць КНУ ім. Т. Шевченка «Теоретичні та прикладні питання економіки». – 2011. – №23. – С. 180–188. – Текст. дані. – Режим доступу: http://tpe.econom.univ.kiev.ua/data/2010_23/Zb23_22.pdf. – Назва з екрана.